

8. Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые 100 лет его существования. (1805 – 1905). История факультета / [Под ред. М.Г. Халанского и Д.И. Багалея]. – Харьков: Типография Адольфа Дарре, 1908. – 388 с.

9. Історія Київського університету / Відп. ред. проф. О.З. Жмудський. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1959. – 626, [2] с.

10. Соловьев И.М. Русские университеты в их уставах и воспоминаниях современников / И.М. Соловьев. – С-Пб.: Кн. изд-во «Энергия», б/г. – Вып. I.: «Университеты до эпохи шестидесятых годов». – 206 с.

11. Сообщение попечителя Киевского учебного округа киевскому генерал-губернатору об открытии в Киеве воскресной школы, 24 сентября 1859 г. – ДА м. Києва. Ф. 442, оп. 809, спр. 179, арк. 2.

12. Шульгин В. История университета Св. Владимира / Виталий Шульгин. – С-Пб.: Типография Рюмина и К°, 1860. – 230 с.

У статті розглядається зміст та особливості формування педагогічної майстерності майбутніх учителів у навчальній та виховній системах Київського та Харківського Імператорських університетів першої половини XIX ст. Автором на основі ретроспективного аналізу історичних джерел та спеціальної наукової літератури виокремлюються провідні компетентності майбутніх спеціалістів освітньої галузі, розкриваються форми та методи підготовки вчителя-майстра провідними вітчизняними вищими закладами освіти.

В статье рассматривается содержание и особенности формирования педагогического мастерства будущих учителей в учебной и воспитательной системах Киевского и Харьковского Императорских университетов первой половины XIX ст. Автором на основе ретроспективного анализа исторических источников и специальной научной литературы выделяются ведущие компетентности будущих специалистов образовательной отрасли, раскрываются формы и методы подготовки учителя-мастера ведущими отечественными высшими заведениями образования.

In the article the maintenance and features of forming of pedagogical trade of future teachers in the educational and educate systems of the Kiev and Kharkov Emperor's universities of the first half of the XIX item is considered By an author on the basis of retrospective analysis of history sources and pedagogical literature the anchorwomen's of quality of future specialists of educational industry are selected, forms and methods of preparation of teacher-master open up by leading home higher establishments of education.

УДК 378.134
ББК 74.58

І.М. Лапшина
м. Вінниця, Україна

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО МОВЛЕННЯ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН МЕТОДИЧНОГО ЦИКЛУ

Постановка проблеми. Важливим чинником професійної культури учителя є не тільки засвоєння змісту та технологій освітньої роботи з дітьми певного віку, але й володіння комунікативними навичками, що передусім передбачає належний рівень якісних характеристик мовлення, орієнтованого на ситуацію педагогічного спілкування, й адекватне користування професійною термінологією.

Аналіз попередніх досліджень. Проблеми мовленнєвого удосконалення фахівців початкової школи знаходяться в центрі уваги багатьох науковців. Загальні вимоги до мовлення учителя відображені у класичних педагогічних працях Ф. Буслаєва, С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського; компоненти комунікативної компетентності педагога знайшли подальше вивчення в публікаціях Л. Бірюк, М. Вашуленка, І. Гудзик, Л. Давидюк, Л. Калмикової, В. Стативки, О. Хорошковської та ін.; психолого-педагогічні та методологічні аспекти проблеми самоосвіти, забезпечення професійних потреб досліджені Н. Гавриш, А. Громцевою, В. Котляр, Н. Кузьміною, О. Савченко, В. Труновою.

Виклад основного матеріалу. Найбільш важливими якісними характеристиками мовлення майбутнього вчителя є такі: доступність, довільність, варіативність, виразність, емоційність, логічність, літературність, доречність.

Зайва складність і наукоподібність мовлення вчителя можуть викликати повагу тільки у слухача, який не прагне зрозуміти висловлюване, а оцінює мовця за зовнішніми ознаками. Максимальним виявом майстерності мовленнєвої взаємодії є вміння говорити про складні речі просто й зрозуміло, ясно, доступно. Тільки поглиблене знання методик викладання предметів початкової освіти гарантує майбутнім педагогам можливість викласти професійну інформацію загальнодоступними мовними засобами. Наприклад, на заняттях з методики викладання мов студентам *пропонується пояснити «уявним» молодшим школярам природу складоподілу, не вживаючи термін «склад»; характеристику приголосних звуків за наявністю шуму й голосу та ін.*

Вчитель з високим рівнем довільності мовленнєвої діяльності відчуває себе впевнено й без попередніх заготовок може організувати полілог із слухачами. Він може дозволити собі будь-які відступи від запланованого ходу заняття, усвідомлюючи, що завжди зможе своєчасно відновити початкову логіку, повернути слухачів до об'єкту навчання. *Розв'язання проблемних ситуацій на заняттях з окремих методик початкової освіти безпосередньо впливає на формування довільності мовлення майбутніх педагогів.*

Майбутньому вчителеві необхідно пам'ятати про різні можливості його вихованців щодо засвоєння навчально-пізнавальної інформації, тому потрібно практикуватись у багаторазовому акцентованому поясненні навчального матеріалу: для школярів із логічним запам'ятовуванням, для дітей із наочно-образним мисленням, для учнів з недостатнім словниковим запасом тощо. В ході лабораторних занять при плануванні уроків мови доречно пропонувати студентам продумати кілька варіантів пояснення нового матеріалу, наприклад підготувати повідомлення *«Письменники - дітям»* для школярів, які ознайомлені з творчістю певного майстра художнього слова, й тих, хто вперше слухає його твори.

[illegible]

Труднощі керування паралінгвістичним компонентом мовленнєвої діяльності полягають в тому, що вони зазвичай недостатньо контрольовані вчителями-початківцями. Необхідно працювати над собою, використовувати додаткові технічні засоби (відеокамеру), аби виявити і зробити об'єктом самовдосконалення ті компоненти мовленнєвої діяльності, які вступають у протиріччя з навчальним повідомленням або послаблюють силу комунікативного впливу.

Логічність мовлення – послідовність розгортання аргументації, дотримання мовцем основної ідеї. **Доречність** – відповідність змістових і стилістичних особливостей мовленнєвого висловлювання ситуації взаємодії.

Нерідко в розгорнутому мовленнєвому повідомленні майбутнього вчителя з'являються додаткові асоціації, цікаві приклади, на яких він вважає за необхідне зупинитися. Неспроможність втриматися від цього бажання обумовлює деякі зміни предмета повідомлення, відхід від основної теми, а інколи до висновків, протилежних тим, що декларувалися на початку повідомлення. Особливо часто такий відхід від основної навчальної ситуації спостерігається в ході емоційно напруженого полілогу, при конфліктів комунікантів. Формуванню цієї характеристики мовлення майбутніх педагогів сприяють завдання на коментування певної позиції, вибір одного із запропонованих варіантів розв'язання методичної ситуації з наступним поясненням його доцільності [4] тощо.

Літературність мовлення – точність використання слів, правильність наголосів, граматичних категорій.

Для молодших школярів мовлення учителя є зразком для наслідування, тому важливо постійно дбати про дотримання літературних норм, різноманітність лексики, адекватність синтаксичних конструкцій.

Систематичне впровадження артикуляційно-тренувальних вправ ігрового характеру допомагає студентам спеціальності «Початкове навчання» не лише автоматизувати нормативну вимову специфічних слів російської мови (в умовах паралельного опанування української та російської мов), але й усвідомити засоби формування нормативного мовлення у дітей молодшого шкільного віку. Наприклад, пропонуємо нашим вихованцям з різним темпом (дуже повільно, повільно, дещо швидше, у звичайному темпі, швидше, ніж звичайно, швидко, дуже швидко), з різною силою голосу (дуже тихо, тихо, дещо голосніше, із звичайною силою голосу, голосно, дуже голосно), з різною інтонацією (радісно, сумно, грайливо, офіційно, святково, таємниче та ін.) проговорити рими:

Сегодня я дежурная. Я – нарядная закладка.

Дежурю в первый раз. Я нужна вам для порядка.

Я доску вытираю, Зря страницы не листайте,

Проветриваю класс. Где заложено, читайте.

Проте лише корекції якісних характеристик мовлення майбутнього вчителя замало для удосконалення його професійної культури. Важливе місце у професійному спілкуванні посідає доцільне використання педагогом-початківцем термінологічної лексики.

Тлумачний словник української мови пропонує такі визначення поняття «термін»:

– слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо;

– слово або вислів, що вживається в тому чи іншому середовищі, на певній території, людьми певного фаху [2, с.524].

Майбутні вчителі початкових класів при вивченні психолого-педагогічних дисциплін опановували чимало специфічних психологічних і педагогічних термінів (*вікові та індивідуальні можливості, уміння, навички, мета, метод, прийом, форма, принцип*), які систематично уточнюються та активізуються в мовленні при розв'язанні методичних проблем. Наприклад, визначення психолого-педагогічних засад навчання мови відбувається з урахуванням особливостей дитячої уваги (нестійкість), сприймання (вибірковість), мислення

(перевага операції синтезу над операцією аналізу), пам'яті (короткочасність). З'ясування провідних характеристик мовних курсів передбачає вживання термінів: «мета навчання», «поєднання навчання, виховання і розвитку», «інтегрований характер освіти», «мотивація вивчення предмета», «особистісна орієнтованість навчання» та ін.

Опанування студентами методичної термінології передбачає наступні етапи відпрацювання нової лексики:

- презентація нових термінів;
- організація засвоєння введеної лексики;
- організація повторення термінологічної лексики;
- контроль за якістю засвоєння.

На етапі презентації термінів активно використовуємо «Словник-довідник з методики російської мови» М. Львова, «Лінгводидактичний словник-довідник» Л. Бірюк, «Лінгводидактичний словник вчителя-початківця» І. Козак, І. Лапшиної, Н. Лазаренко. Пропонуємо студентам *самостійно знайти пояснення нової лексичної одиниці, зіставити трактування її різними авторами, сформулювати власне визначення нового терміну, записати його в робочий зошит з методики навчання мови (підрозділ «В методичний словничок!»).*

З метою засвоєння введеної на занятті лексики радимо студентам навести свій приклад до методичної ситуації з використанням термінологічної лексики. Наприклад, термін «інноваційні ідеї» означає ідеї, засновані на новому знанні про процеси людського розвитку і пропонують не використовувати раніше теоретичні підходи до розв'язання педагогічних проблем [3, с.42]. На заняттях, присвячених вивченню творчого досвіду вчителів початкових класів, пропонуємо студентам *підготувати виступ-мініатюру про інноваційні ідеї Н. Вітківської, С. Гін, С. Логачевської, С. Рябцевої та ін.*

Засвоєнню нової лексики сприяє й узагальнення опрацьованої методичної літератури у вигляді опорного конспекту із зазначенням раніше відомих методів мовної освіти молодших школярів та педагогічними інноваціями. Наведемо приклад опорного конспекту з інноваційного досвіду С. Гін.

Повторенню й контролю термінологічної лексики сприяють такі завдання:

- обґрунтуйте власну модель ієрархії загальнометодичних принципів навчання мови;
- поясніть розуміння специфічних принципів навчання мови в умовах паралельного вивчення рідної та нерідної мов (принципи – за вибором студентів);
- узагальніть спільні риси творчого педагогічного досвіду вчителів початкових класів;
- прокоментуйте вибір варіанту шкільного курсу російської мови для навчальних закладів Вінниччини;
- дайте пояснення оптимальному вибору варіанту побудови програми навчання російської мови для школи з українською мовою навчання;
- поясніть пріоритет оперативних вправ у змісті шкільного підручника для початкової школи.

Для контролю засвоєння термінології з певного розділу методики навчання мови пропонуємо студентам ігрове завдання «Хто швидше?»: за «Лінгводидактичним словником учителя-початківця» [3] якнайшвидше вибрати 10 термінів, що стосуються вивченого розділу. Наприклад: тема «Формування у молодших школярів навичок аудіювання»: адаптація тексту, адресат, адресант, аналітичні вправи, аналогія, аудіотекст, вербальне спілкування, виразність мовлення, відтворення, діагностика; тема «Формування у молодших школярів навички читання та роботи з дитячою книгою»: адекватний, антиципація, бібліотечно-бібліографічні навички, вибіркоче читання, види читання, виразне читання, гігієна читання, інтерпретація, інтерференція, інформативність тексту.

Фамилия, имя, отчество учителя Светлана Ивановна Гин	
Место работы г.Гомель, Беларусь	
Авторские публикации «Мир логики», «Мир фантазии» «Мир человека» «Первые дни в школе»	Публикации об инновационном опыте Гин А.А. Педагогические технологии: Пособие для учителей. – Гомель, 1999. Злотин Б.Л., Зусман А.В. Месяц под звездами фантазии. – Кишинев: Лумина, 2004.
Использование ранее известных методов языкового образования – Проблемный подход в обучении младших школьников – Формирование общеучебных умений и навыков – Реализация гармоничного воспитания школьников	Инновационные методические находки – Активное использование проблемных ситуаций на различных этапах урока (игра «Да - нет») – Целенаправленное формирование логико-речевых умений – (обучение школьников составлению загадок, небылиц, сказок, афоризмов) – Развитие творческого мышления учащихся (использование приема «Паутина» в составлении рассказа, обучение составлению сказок)

Висновок. Професійне становлення майбутнього фахівця початкової освіти передбачає не лише опанування студентами основ психолого-педагогічної науки, ознайомлення з методичними новаціями для успішної навчально-виховної роботи з дітьми молодшого шкільного віку, але й засвоєння професійно-орієнтованого мовлення (культура мовлення, адекватне вживання термінологічної лексики).

Перспективи подальших розвідок з даного напрямку полягають у визначенні специфічних прийомів формування у майбутніх вчителів професійно-орієнтованого мовлення на предметах методичного циклу, впровадженні комунікативних завдань міжпредметного характеру.

Література:

1. Антонова Л.Г. Развитие речи. Уроки риторики: Популярное пособие для педагогов. – Ярославль: Академия развития, 1997.
2. Новый тлумачний словник української мови в 3-х томах. /Укладачі: В.Яременко, О.Сліпушко. – Т.3. - К.: Аконт, 2001.
3. Лінгводидактичний словник учителя-початківця: Навчальний посібник на допомогу вчителю початкових класів / Укладачі: І.І.Козак, І.М.Лапшина, Н.І.Лазаренко. – Вінниця: ВДПУ, 2009.
4. Практикум по профессиональной коммуникации педагогов. Рекомендации, игры, тренинги. / Автор-составитель О.М.Ельцова. – Волгоград: Учитель, 2010.

Автор аналізує комплекс педагогічних умов, що впливають на успішність опанування комунікативної компетенції з позиції комунікативно-діяльнісного підходу, коментує доречність використання ігрових методик удосконалення мовленнєвих навичок студентів на заняттях з методики навчання нерідної мови.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетенція, професійна підготовка, комунікативно-діяльнісний підхід, ігрові методики, навчальна дискусія.

Автор анализирует комплекс педагогических предпосылок, влияющих на результативность формирования коммуникативной компетентности с позиции коммуникативно-деятельностного подхода,

комментирует целесообразность использования игровых методик усовершенствования речевых навыков студентов на занятиях по методике преподавания неродного языка.

Ключевые слова: *иноязычная коммуникативная компетенция, профессиональная подготовка, коммуникативно-деятельностный подход, игровые методики, учебная дискуссия.*

The author analyses the complex of pedagogical conditions which influence on progress of master of communicative competence from position of communicative and active approach, Comments the appropriateness of using the playing methods of improvement of student's language competence at the studies of unnative language methods.

Key words: *foreign language communicative competence, professional preparation, communicative and active approach, playing methods, training discussion.*

УДК 378.147:745.51
ББК 85.125.5

Я.Т. Ломницький
м. Тернопіль, Україна

ФОРМУВАННЯ КОМПОЗИЦІЙНО-ХУДОЖНІХ ТА КОНСТРУКТОРСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ УМІНЬ В ПРОЦЕСІ ПРОЕКТУВАННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ВЕРСТАТА ДЛЯ ВИГОТОВЛЕННЯ ДЕТАЛЕЙ З ДЕКІЛЬКОМА ОСЯМИ ФРЕЗЕРУВАННЯ

Постановка проблеми. Сучасний світовий рівень виготовлення продукції вимагає творчої технічної особистості, яка б, по-перше, могла вирішувати конструкторсько-технологічні завдання і, по-друге, забезпечувала високу інформаційну, технічну, технологічну, дизайнерську якість виробництва. Суперечність між національним трудовим навчанням засобами декоративно-ужиткового ремісництва та сучасним станом розвитку комп'ютеризованої системи проектування і автоматизованого виготовлення предметів споживання можна розв'язати у процесі формування в майбутніх учителів композиційно-художніх та конструкторсько-технологічних умінь під час проектування технологічних машин, пристроїв і пристосувань, інструментів для сфери художніх технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку В. Сидоренка, Р. Гуревича, О. Коберника, Г. Терещука [2], Л. Оршанського [3], Б. Сіменача та ін. серед різноманіття нових педагогічних технологій трудової підготовки провідною є проєктивна методика навчання. Проте у дослідженнях мало уваги приділяється проектуванню технологічних пристроїв, спеціалізованих верстатів які, акумулюючи потужний інтерес до декоративно-ужиткового мистецтва, сприятимуть підвищенню ефективності підготовки вчителя трудового навчання нової формації.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування особливостей формування композиційно-художніх та конструкторсько-технологічних умінь проектування і застосування верстата для виготовлення профілів на деталях, що мають декілька осей фрезерування.

Відповідно до мети визначено основні завдання дослідження: Аналіз змісту композиційно-художніх та конструкторсько-технологічних умінь студентів; класифікація конструкцій і ознайомлення з технологією застосування пристроїв і пристосувань; розробка конструкції спеціалізованого верстата.

Виклад основного матеріалу дослідження. Композиційно-художні уміння передбачають створення композиції з урахуванням закону цілісності, тектоніки твору, масштабності, пропорції, циклічно-обертової (роторної) симетрії, контрасту, нюансу, рівноваги, динаміки і статичності елементів, ритмічності тощо (рис. 3).